

Revolutionens Kuba

Kuba har under det senaste decenniet uppmärksammats i den politiska debatten i en utsträckning, som i och för sig knappast är motiverad med hänsyn till landets storlek eller politiska och ekonomiska betydelse. På olika sätt har emellertid den lilla sockerön med drygt 7,5 av Latinamerikas cirka 250 miljoner invånare efter Fidel Castros makt-tillträde år 1959 vetat att tilldra sig internationell uppmärksamhet: först som den latinamerikanska stat som på allvar frigjort sig från Förenta staternas beroende, sedan som en bricka i spelet mellan USA och Sovjet och slutligen som förebild för u-länder, som önskar snabba sociala och ekonomiska reformer.

Efterhand har dock det kubanska exemplet förlorat i attraktionskraft. Andra latinamerikanska stater har visat, att det går att hävda en gentemot USA självständig hållning utan att alla kontakter måste brytas och utan att som Kuba bli beroende av en annan stormakt, nämligen Sovjet. Kubas strategiska betydelse har också försvagats efter raketkrisen 1962. Återstår så Kubas betydelse som modell för u-länderna. Även på den punkten börjar tveksamheten bli allt större efterhand som uppmärksamheten dras från de avancerade planer som presenterats och till den faktiska utveckling som skett.

Litteraturen om Kuba är omfattande och även i Sverige har publicerats ett antal originalarbeten om Castros revolution och dess följd. De har dock främst utgjorts av övervägande välvilliga reportage, typ Anders Ehnmarks »Cuba Cubana», Björn Kumms »Cuba sí» och Artur Lundkvists »Så lever Kuba». Härtill kommer två grupparbeten av kubabesökare, kallade kort och gott »Cuba» respektive »Kuba - revolutionärt exempel». Uppräkningen kan kompletteras med ett förhållandevis långt - men ojämnt - kapitel i Andres Kungs bok »Latinamerika - reform eller stagnation?». Det är därför värdefullt att den svenska kubalitteraturen nu kompletteras med en seriös och bred presentation av vad

som egentligen skett på Kuba under de senaste tio åren och hur det kubanska samhället idag fungerar. »Revolutionens Kuba» (Gebers) av statsvetaren Jan-Olof Sundell är en sådan bok och den skiljer sig fördelaktigt från sina föregångare inte minst därför att den systematiskt och kritiskt sökt vaska fram en balanserad och väl underbyggd bild av förhållandena ur det myller av motstridiga uppgifter som cirkulerar beträffande Kuba. Boken tar inte endast fram de sociala och ekonomiska reformer som genomförts och som otvivelaktigt medfört påtagliga förbättringar för många av öns invånare. Sundell vågar också ge sig i kast med de mindre tilltalande dragen i den kubanska revolutionen, militariseringen av arbetslivet, behandlingen av oliktankande och bristen på verkligt folkligt inflytande på den politiska makten. Till de intressantaste avsnitten i Sundells bok hör vidare hans redogörelse för förhållandena inom arbetslivet, omvandlingen av fackföreningarna till den politiska maktens verktyg för att öka produktionen och arbetsdisciplinen och reglerna för arbets- och produktionsnormer inom industrin och jordbruket. Det material som här redovisas belyser på ett utmärkt sätt problemen med socialistiskt näringsliv och torde också ge en del förklaringar till de svårigheter som den kubanska ekonomin för närvarande har. Till värdet med Sundells bok hör vidare att han vinnlagt sig om att inte endast redovisa planer utan också de faktiska utfallen och att han valt tillräckligt långa perioder för att jämförelser skall bli meningsfulla. Hans slutsatser beträffande t. ex. jordbrukssektorn är dystra: den totala produktionen inom jordbrukssektorn är lägre än för tio år sedan, räknat per capita är tillgången på livsmedel cirka 20 procent lägre än 1959. Av övriga länder i Latinamerika är det egentligen endast Uruguay och Haiti som haft sämre utveckling...

Självfallet är det inte möjligt att inom drygt 150 boksidor täcka alla sektorer i den

kubanska utvecklingen. Till bokens förtjänster hör därför den utförliga notapparaten och litteraturförteckningen. Vissa områden har dock blivit väl styvmoderligt behandlade, det gäller kanske främst den starkt koncentrerade framställningen av Kubas utveckling före 1959. Här har det t. ex. inte kunnat undvikas att Sundell liksom så många andra Kubahistoriker mot bakgrund av den senare utvecklingen klart övervärderat Castros betydelse före revolutionens seger. Det kan inte nog ofta understrykas att Castro före Herbert Matthews reportage i New York Times var en revolutionär bland många på Kuba och att t. ex. anfallet mot Moncada 1953 och den påföljande rättegången knappast torde fått många rader i historieböckerna om 1959 års revolution haft en annan segrare. Det hade också varit värdefullt om kampen mot Batista kunnat få en bredare belysning – i den ingick förvisso fler grupper än Castros.

Ett annat exempel på att den i huvudsak strängt kritiska behandlingen av materialet sviktat är uppgiften att Castro i talet den 26 juli 1970 skulle ha erbjudit sig att avgå. Det är ett påstående som via massmedia fått vid spridning, men den som studerat talet i sin helhet kan lätt konstatera, att Castro aldrig erbjudit sig att avgå. Han framhöll endast att frågan kunde ställas, men att vem som helst lätt kunde konstatera att någon mer lämplig person att leda Kubas öden än han själv inte stod till förfogande (för att nu söka återge andemeningen och inte den exakta ordalydelsen).

Men invändningar av detta slag väger lätt jämfört med bokens stora förtjänster: balanserad framställning, väsentliga frågor och många tips för fortsatt studium av de alltför många problem, som ännu återstår att belysa när det gäller Castros Kuba.

Pärmar för årgång 1970

kan rekvireras från Svensk Tidskrifts expedition, tel 08-21 00 49, eller genom insättning av kronor 9:— (inkl. moms och porto) på postgiro 7 27 44—6.